

- F. de Fremery, *De hertencultus, Nehalennia* 1956, p. 125-137
 F. Wiersma-Verschaffelt, *Het hert in sprookjes en sagen, Nehalennia* 1957, p. 48-56
 H.W.M.J. Kits, *Nieuwenkamp, De haan als totemdier, Ons eigen volk* 4, 1932, p. 51-53
 J.R.W. Sinninghe, *De haan als vuurdaemon, Ons eigen volk* 4, 1932, p. 53-54
 H.H. Knippenberg, *De haan in het volksgeloof, Ons eigen volk* 7, 1935, p. 130-135
 H.H. Knippenberg, *De zwaluw in het volksgeloof. De pauw in het volksgeloof, Volkskunde* 1947, p. 49-56 en 1963, p. 31-35
 Ch. Mackinnon of Dunakin, *Heraldry, London-New York* 1968
 C. Pama, *Heraldiek en genealogie, Utrecht-Antwerpen* 1969

EEN LATE BRONSTIJD-SPEERPUNT UIT EINDHOVEN

Inleiding, vindplaats en vondstomstandigheden

In Museum Kempenland, Eindhoven wordt een grote bronzen speerpunt tentoongesteld. Deze werd destijds bewaard in de vroegere Oudheidkamer van Eindhoven. De speerpunt staat al in 1945 afgebeeld in de dissertatie van P. Felix (fig. 286), en wordt voorts nog vermeld en afgebeeld in 1950 (Bursch, 1950a, 1950b); en genoemd in 1967 (Beex, 1967).

Het enig bekende betreffende de vindplaats was dat de speerpunt afkomstig is uit Eindhoven. Bij verdere navraag bij J. van Poppel, oud-konservator van Museum Kempenland, blijkt de speerpunt gevonden te zijn in het Eindhovens Kanaal. Dit gegeven wist de heer Van Poppel nog van zijn voorganger. Verder is er niets bekend van vondstomstandigheden en exaktere aanduiding van de vindplaats.

Het Eindhovens Kanaal is gegraven in 1846. De speerpunt was bekend in 1945 (Felix, 1945). In deze 99 jaren moet hij ooit gevonden zijn, niet per se bij het graven van het kanaal maar mogelijk ook bij baggerwerkzaamheden in jongere tijden.

Er zijn geen vondsten uit de Late Bronstijd bekend uit de directe omgeving van het Eindhovens gedeelte van het Eindhovens Kanaal.

Beschrijving

De speerpunt (fig. 1 en 2) is een erg goed bewaard gebleven exemplaar. De punt is iets beschadigd. Door deze beschadiging is de oorspronkelijke lengte enkele millimeters korter. Over het gehele oppervlak van de schachtkoker bevinden zich ondiepe corrosiekuiltjes, op de bladen slechts een paar, vooral onderaan het rechter blad waar het ook iets weggevreten is. Bijna overal is de speerpunt bronskleurig geel met hier en daar wat donkerder vlekken.

De grootste lengte is 321 mm, de grootste buitendoorsnee aan de basis is 27 mm. De dikte van het metaal aan de basis varieert van 2,1 mm tot 2,8 mm. De doorsnee van de pengaatjes in de schachtkoker is bij beide 5 mm. De grootste lengte van het blad is 214 mm, de grootste breedte van het blad 52 mm. De schachtkoker heeft een diepte van 287 mm. De verhouding van de schachtkoker zonder blad tot de totale lengte = $107/321 = 1/3$.

De versiering (fig. 3 en 4) bestaat uit vier groepjes van evenwijdige horizontale inkervingen met resp. (van onder naar boven) vier, vijf, vijf en vijf groeven met tussen elke groep een spatie van resp. vier, drie en twee mm. Het onderste groepje begint aan de onderkant van de schachtkoker. Tegen de bovenste groef bevindt zich

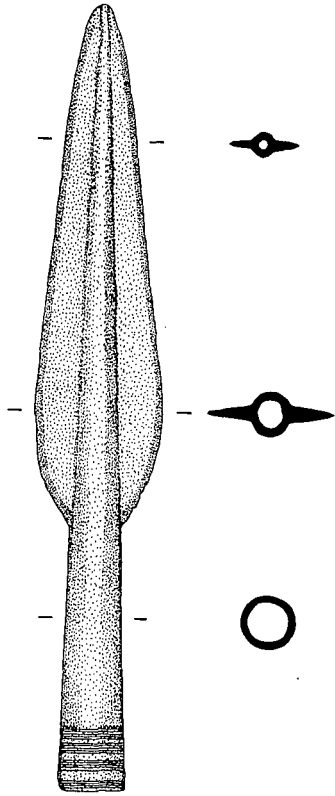
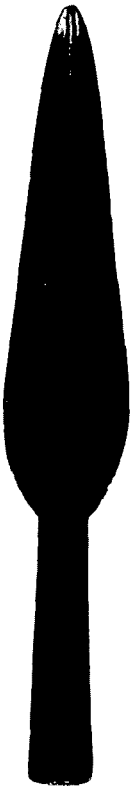


fig. 1. De speerpunt uit Eindhoven. Foto: P. Bersch. Audio-visuele dienst van de afd. fotografie der Katholieke Universiteit, Nijmegen. Schaal 1:3.

fig. 2. De speerpunt uit Eindhoven met zijaanzicht en doorsneden. Schaal 1:3.

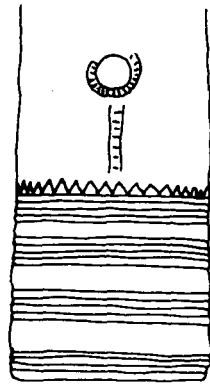
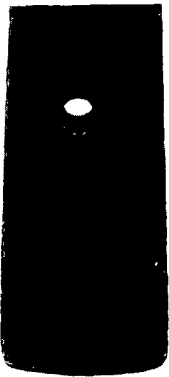


fig. 3. Het onderste gedeelte van de schachtkoker met pengaatje. Vaag is links boven de bovenste groef de zigzaglijn zichtbaar. Foto P. Bersch. Schaal 1:1.

fig. 4. Versieringen aan de onderkant van de schachtkoker. Schaal 1:1.

een zigzaglijn van twee mm hoog. Met de bovenste groef vormt deze zigzaglijn een aantal gelijkzijdige driehoekjes. De zigzaglijn is gedeeltelijk verdwenen en op sommige andere plaatsen moeilijk te herkennen.

Rond elk pengaatje bevindt zich een ingekerfde cirkel, concentrisch met het pengaatje. Tussen de cirkels en de pengaatjes bevinden zich een aantal naar de pengaatjes toelopende kerfjes. Sluitend aan deze ingekerfde cirkel bevinden zich recht onder de beide pengaatjes een tweetal verticale evenwijdige groeven die doorlopen tot vlak boven de zigzagversiering. Tussen de beide verticale groeven zijn nog vaag een aantal horizontale kerfjes zichtbaar. Zowel de cirkelgroeven rond de pengaatjes als de verticale kerfjes onder de pengaatjes zijn gedeeltelijk verdwenen. Van de cirkelgroef rond het pengaatje tot de zigzaglijn is de lengte van de verticale groeven resp. 11 mm en 10 mm, de afstand tussen de beide groeven resp. 1,6 mm en 2,1 mm.

Parallellen en datering

De speerpunt heeft overeenkomsten met die uit Zuid-Duitsland en Zwitserland. Dit vooral vanwege de zigzagversiering, bestaande uit rechte lijnen, en niet uit curven, wat meer kenmerkend is voor Noordepse importen (Butler, 1963. pp. 244-245). De speerpunt uit Eindhoven mag dan ook beschouwd worden als een import van Zuid-Duitsland of van de noordelijke uitlopers van de Alpen in Zwitserland en kan gedateerd worden in de 9e eeuw v. Chr.

NICO ARTS

Literatuur:

- Beex, G., 1967. Archaeologisch overzicht der gemeente Eindhoven. *Brabants Heem* XIX. pp. 184-190.
- Bursch, F.C., 1950a. Voordat Eindhoven bestond . . . In: Oud Eindhoven. (1950)
- Bijdragen tot de studie van het Brabantse Heem* I. p.p. 1-7.
- Bursch, F.C., 1950b. Lijst der in Eindhoven gevonden archeologica. In: Oud Eindhoven. *Bijdragen tot de studie van het Brabantse Heem* I. pp. 8-10.
- Butler, J.J., 1963. An Early Bronze Spearhead from De Zilk (South Holland). *Helinium* III. pp. 241-245.
- Buttler, J.J., 1969. Nederland in de Bronstijd, Fibulareeks 31. Bussum.
- Felix, P., 1945. Das zweite Jahrtausend vor der Zeitrechnung in der Niederländischen Bronzezeit. Ongepubliceerde dissertatie Universiteit Rostock.